

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת חקת תשע"ה שנה ד' גליון 191

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: האמונה הנלמדת מנחש הנחושת

רוצה בורא עולם שיבואו לפניו ויתפללו לפרנסתם, לכן מקשה עליהם את פרנסתם כדי שיבואו להתפלל לפניו.

בסדר הדורות מסופר שבהיות רבינו תם ורבינו אפרים הגדול מתפללים בניהם בענין קשר של תפילין, דעת רבינו אפרים היתה שקשר של תפילין צריך לקשור אותם כל יום שנאמר "וקשרתם לאות על ידך", לעומת זאת רבינו תם פירש זאת שהכוונה היא על ההידוק. הויכוח הזה נמצא בתוספות בשלשה מקומות בש"ס (עירובין צז. מנחות לה: חולין ט.). אבל לא בין רבינו אפרים ורבינו תם, אלא בין רבינו תם לרבינו אליהו.

רבינו תם מביא שם שתי ראיות לדבריו, האחת, הגמרא בחולין ט. אומרת, שתלמיד חכם צריך שידע שלשה דברים כתב שחיטה ומילה. רבי חנינא בר שלמיא מוסיף בשם רב, אף קשר של תפילין, ברכת חתנים וציצית. שואלת הגמרא: ואיך, למ"ד השני מדוע לא הזכיר דברים אלו? הני שכיחן. ופירש ר"ת: כתב שחיטה ומילה שכיחי תדיר, וצריך ללמדם שצריך תדיר להם (ורש"י פירש להיפך). ואם קשר צריך לעשות בכל יום, הוא שכיח טפי. ועוד ראייה מעירובין (צז.) דשם איתא דקשר של תפילין הוא של קיימא, ואם צריך לקשור בכל יום אין זה קשר של קיימא.

ומסופר בסדר הדורות, שבהתווכחו עם רבינו אפרים כעס מאוד רבינו תם, ואז נתגלה משה רבינו אליהם והכריע כרבינו תם. ובסדר הדורות כותב, שדבר זה בקבלה איש מפי איש. וגם מרומז הוא במרדכי בהלכות קטנות.

ולמה כעס רבינו תם, וכי רבינו אפרים לא יכל להביע את דעתו?

אלא הגמרא בברכות (ו.) אומרת, שהקב"ה הראה למשה רבינו קשר של תפילין, תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו? "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", ובתפילין של ישראל כתוב: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", נמצא כי קשר של תפילין מרמז על הקשר של בין הקב"ה לעם ישראל, ואם אין קושרים אותו בכל יום אז אין זה קשר של קיימא ח"ו, לכן התרגז רבינו תם כדי שייפסק שהוא קשר של קיימא לרמז על הקשר בינינו לבין בורא עולם, שהוא קשר של קיימא.

על היהודי לדעת, הקשר שלי עם בורא עולם הוא קשר תמידי, הוא קשר בלתי נפסק, נכון שיש לי התמודדויות קטנות או גדולות, נכון שיש לי נסיונות, אבל בורא עולם נושא אותי על כתפיו, והוא קשור אלי בקשר אמיץ שלא ניתן להיפרד.

נסיים במעשה, בפרס התגורר יהודי כפרי, שהיה עובד לפרנסתו בשדה. קשה הייתה המלאכה, מעלות השחר עד שקיעת החמה הוא נאלץ לחרוש ולזרוע. ולמרות זאת מעולם לא ראה ברכה בעמלו, ורק בקושי רב הצליח להביא טרף לבני ביתו. מידי יום ביומו היה אותו יהודי נושא את עיניו לשמים ומתחנן: "ריבונו של עולם, אנא ממך זמן לי את פרנסתי ברווח מתחת ידך הגדולה", ומעולם לא חדל מלקוות לישועת ה'.

בפרשת השבוע באים ישראל ומתלוננים על המן, על ה"לחם אבירים" שהיו מקבלים מידי יום ביומו: "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל", אומרת על כך הגמרא בעבודה זרה (ה:): אמר להן משה לישראל: כפויי טובה בני כפויי טובה... כפויי טובה דכתיב 'ונפשנו קצה בלחם הקלוקל', בני כפויי טובה דכתיב "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל".

בתרגום יונתן בן עוזיאל כותב, שח"ו שעם ישראל אמרו זאת בפיהם, אלא סך הכל חשבו זאת בליבם. ומחמת כן הקב"ה מעניש אותם בשילוח הנחשים-שרפים שנשכו את העם והמיתו רבים מישראל, וזה הביא את העם להכיר בחטאם ולבקש ממשה שיתפלל אל ה' שיסיר מהם את הנחש.

מסביר רבנו בחיי את סיבת תלונתם של עם ישראל, המן, מזונם של בני ישראל במדבר, היה ניתן להם מידי יום ביומו. ישראל חיו במתח מתמיד, משום שהיה עליהם להיות ראויים לקבל את מנת מזונם היומית. הצדיקים מצאו את המן מדי בוקר על פתחי אהליהם, והאחרים מצאוהו רחוק יותר. החוטאים הרחיקו נדוד עד למציאת מנת המן. המתח הרוחני שהיו שרויים בו, הפריע להם. כל עוד חיו ישראל בבדידות מזהירה במדבר, מנותקים מכל מגע עם אומות אחרות, נוח היה להם בצורה שחיו בה, אולם כאשר התקרבו לארץ אדום וראו את סדרי ההנהגה של שכניהם, אשר הם מקבלים את תבואתם למשך שנה שלימה בלי לדאוג לפרנסתם, התעוררו להתלונן על מנת חלקם.

ועל זאת כעס בורא עולם כיון שכל המהות של נתינת המן בכל יום ויום מחדש, היתה כדי להרגיל אותם באמונה ובבטחון בהקב"ה, אומרת הגמרא ביומא (עו.): תלמידיו של רבי שמעון בן יוחאי שאלוהו: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, כדרך שהתבואה גדלה פעם אחת עבור שנה שלימה? אמר להם: אמשול לכם משל, למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שיש לו בן יחיד ואהוב. היה המלך נותן לבנו מזונות בשפע רב - פעם אחת בשנה היה מקציב לו עבור כל השנה כולה. ואולם אז לא היה הבן מקביל פני אביו, אלא רק פעם אחת בשנה, בעת שהיה צריך לקבל את מזונותיו. מה עשה המלך? החל לתת לו את מזונותיו דבר יום ביומו, וכך היה הבן מקביל פני אביו בכל יום!

אף ישראל, עמו האהוב של ה' יתברך, נתן להם ה' מן דבר יום ביומו. וכך, מי שיש לו ארבעה או חמשה בנים, היה דואג ואומר, שמא לא ירד מן למחר, וחלילה ימותו כולם ברעב?! נמצאו כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים! וכך היו בני ישראל כל אותו הזמן בעלי יראה ולב טוב ומשועבדים לה' יתברך.

לכן שלח להם דוקא את הנחשים, כדי ללמדם, כי הנחש יש לו פרנסה בשפע - עפר לחמו, אך כל זאת משום שאין בורא עולם רוצה לראותו, אין הקב"ה רוצה שיבוא ויבקש את פרנסתו, לא כן אצל עם ישראל, העם האהוב של בורא עולם,

יהי היום, והנה תוך כדי עבודת החרושה המייגעת הוא מבחין בפרש הרוכב לכיוונו. כשהגיע הרוכב ניגש והודיע לו כי אמו המתגוררת בטהרן עיר הבירה, נפטרה.

שבעה ישב האיש בביתו, משום שהמרחק ממקום מגוריו לטהרן היה גדול, אולם לקראת ה'שלושים' התאמץ לנסוע לבית אמו, והביא פירות משדהו, על מנת לזכות את האנשים בברכות לעילוי נשמתה, הביא רבנים שידברו לעילוי נשמתה. לאחר שהסתיים האירוע, פנה להתארגן ולשוב לביתו.

המולה קידמה את פניו ברחובה של עיר, וכשבירר על סיבת הדבר, נודע לו שהמלך אמור לעבור במקום זה בעוד זמן קצר. האיש, אשר מעודו לא ראה את המלך פנים מול פנים, התרגש ביותר. והרי יש מצוה לראות פני מלך (ברכות נח. שו"ע סימן רכ"ד). ואכן, לא חלף זמן רב וכרכרת המלך פילסה לה דרך בין ההמונים. עמד האיש וברך בכוונה רבה: "ברוך... שחלק מכבודו לבשר ודם".

והמלך הפרסי שהבחין בכך, עצר את מרכבתו וסימן לו לגשת אליו. "מי אתה?" שאל המלך. "יהודי מכפר פלוני" השיב האיש ביראת כבוד "אתה יהודי? ובכן אחוד לך חידה, ואם תדע את התשובה אשלם לך עשרה זהובים".

עשרה זהובים? האיש בלע את רוקו בתדהמה. סכום זה היה מרוויח במשך שלושים שנה! הוא כרה את אזנו, והמלך שאל: "האם יודע אתה כיצד קראו לאמו של אברהם אבינו?"

אותי יהודי עם הארץ היה, אבל מכיון שבדיוק חזר מהשלושים של אמא שלו, ושם הרב הביא את דברי הגמרא בבבא בתרא (צא). בענין אמו של אברהם אבינו ואמו של המן, לכן מיד השיב האיש: "אדוני המלך", מה אקבל אם אומר לך לא רק את שם אמו של אברהם אבינו אלא אף את שם אם אמו?

"על כל שם עשרה זהובים", הייתה התשובה. "ובכן לאמו קראו אמתלאי, לאם אמו קראו כרנבו". המלך התפעל, ובו במקום העניק לו עשרים זהובים.

אשרו של היהודי הרקיע שחקים, והוא אמר למלך: "אבקש את סליחת המלך מראש, אולם אני מרגיש צורך לשאול גם את המלך חידה כלשהי". נתן ה' את חינו בעיני המלך והוא הסכים. נענה היהודי ואמר: "כאן בפרס התגורר לפני שנים רבות רשע מרושע שרצה להרוג את כל העם שלנו, הלוא הוא המן הרשע. האם יודע המלך כיצד קראו לאמו?" המלך לא ידע להשיב, והבטיח לו עשרה זהובים נוספים לתשובה, והיהודי אשר זה עתה שמע את דרשת החכם בסעודת ה'שלושים' אמר מיד: "שמה היה אמתלאי בת עורבתי". ובתמורה לך קיבל עוד עשרה זהובים. כעת היו בידו בין רגע שלושים זהוב סכום שהיה מספיק לפרנסתו עד תחיית המתים...

הוא הודה נרגשות למלך, והמרכבה המשיכה בנסיעתה. פתאום נזכר היהודי בענין כלשהו והחל לרוץ אחרי המרכבה. "מה קרה כעת"? עצר המלך את המרכבה "אדוני המלך, אנו עומדים ושואלים כאן שאלות מלפני אלפי שנים... אולי נדבר על מה שארע בחודש האחרון בטהרן? ... אשאל את המלך שאלה, ואם המלך ידע לענות לי אחזיר לו את כל שלושים הזהובים שבידי, ואם לאו, האם יאות המלך להעניק לי שלושים זהובים נוספים?"

"שאל", מרגע לרגע גבר חן האיש בעיני המלך. "אדוני המלך", נענה האיש בענווה "לפני כחודש נפטרה אמי, שהתגוררה בטהרן, אולי יודע המלך כיצד קראו לה?"

המלך שלא ידע חיך ונתן לו את שלושים זהובים. יהי רצון, שהקב"ה ישפיע על כולנו שפע של פרנסה טובה מתוך בריאות ושמחה אמון.

חודשי תמוז אב:

כתב בספ"ק עבודת ישראל (ליקוטים) על ימי הקטנות בחדשי תמוז ואב וז"ל: לכן יש לזוהר שלא להתרשל ח"י מעבוד ה' על פי טיפשות היצר הרע, לאמר: הנה העתים הללו אין דעתי צלולה בהם לעבוד ה', כי הם ימי קטנות המוחין. אדרבה, יתחזק את עצמו בכל יכולתו לשבר המסך המבדיל ולקרב אל משכן ה'. כמו שכתבתי כבר על פי מה שראינו הנהגה אחת ממלך תקיף וחכם, שלא היה נלחם כל ימיו עם אויביו בארצו ולא נתנם לעבור בגבולו, כי אמר פן ישחיתו את גבולי. אבל אור כגבור בגבורה ויצא ונלחם במדינת שונאיו. וכן יש לקחת מזה מוסר השכל בעבודת הש"י, כי אין נפלא להיות עובד כיון שהוא במוחין דגדלות ולעורר מלחמה, כי אז העת מוכן להקדיש יוצרנו בשמחה ובששון. מה שאין כן בימי הרעה הנמוכים בשנה ושורה בהם הקטנות, אז יצא כל אדם כברק חצו להכות באגרופ רשע וללחום מלחמות ה' ולהסיר כל המסכים וכל מיני השחרות עד אשר יצא כנוגה לצדקו, והבא לטהר מסייעין לו.

וכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים סג, א-ג) בהיותו במדבר יהודה בעת צרה בברחו מפני שאול, אלהים אלי אתה אשחרך, אפילו שעבר עליי מה שעבר והיה עת שחרות וחושך נגד עיני, אף על פי כן שיחר פני ה' ולא עזבו. ואמר צמאה לך נפשי וגו', כן בקודש חזיתך, פירוש שהיה מתפשט מכל צרותיו וכל פגעיו בצימאון נפשו אל ה', עד אשר הרגיש בעצמו כי התלהב וחשקו לה' קדחה בקרבו כמו היותו בימי מועד וימים הקדושים. ולכן אמר כן בקודש חזיתך, פירוש כי שמח בעצמו שלא הרגיש בצער מחמת הדביקות ונעשה בר לבב כמו בקודש, דהיינו בימים הקדושים והשראת מוחין דגדלות. וכל זה בא לו מחמת דביקותו בה' תמיד וכלות הנפש אליו. וכמו שאמר (תהלים ע"ג, כ"ח) ואני קרבת אלהים לי טוב וגו'. ע"כ.

ב. כתב בספ"ק עבודת ישראל (לט"ו באב) וז"ל: והנה בחדשים אלו צריך כל אדם לשמור את עצמו שלא יפול ממדרגתו, כי הם ימים הנמוכים בשנה, וכמ"ש כמה פעמים מזה. והנה שמעתי מכבוד הגאון קדוש ה' החסיד מהו' שמואל שמעלקא ז"ל אב"ד דק"ק נ"ש פירוש ורמז הפסוק (איוב לא, א) "ברית כרתי לעיני מה אתבונן על בתולה", כי מדרך העולם להתבונן ולשוב אל ה' בחודש אלול המוכן לתשובה, אבל מי שמשכיל ועיניו פקוחות הוא עובד הש"י כל השנה ושומר את עצמו אפילו בחודש תמוז ואב שלא ליפול ממדרגתו וכורת ברית עם ה', ואז ממילא אין לו להתבונן יותר בחודש אלול, כי הוא מוכן ומזומן לעבודת ה' מקדם אפילו בחדשים הנמוכים, וק"ו בחודש אלול שבו הקדושה ביתר שאת, וזה רמז הכתוב ברית כרתי לעיני, פירוש שאני כורת ברית לעיני, הם החדשים שנקראו עיניני כמ"ש לעיל, לכן מה אתבונן על בתולה, שהוא אלול במזל בתולה, כי אני מוכן לעבודת ה' מלפנים. עכ"ל.

לשמיעת שיעורים על פרשת השבוע

מפי הרב איתי חיים בן אהרן שליט"א

על פרשת חוקת

050-4133783 שלוחה: 146 (מחיר שיהיה רגילה)